PAPER - 3

MT

2018 .... 1100 Seat No. [ ]

MT - SANSKRIT COMPOSITE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - PRELIM - I PAPER - III

Time : 2 Hours **Model Answer Paper** **Marks : 40**

	प्रथमः विभागः - गद्यम् ।	
उ.१	**अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । वरदा **समाजशास्त्रस्य** विषयस्य प्रकल्पं कर्तुम् इच्छति ।	१
(ii)	कः कं वदति ? **लेखिका वरदां वदति ।**	१
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यमिति लिखत । वरदायाः सखी ग्रन्थालयात् प्राप्तं संज्ञापनं प्रेषयति । - **असत्यम् ।**	१
उ.१	**ब) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	उचितं पर्याय चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।	१
१)	यदि ग्राहकः ग्राहकमञ्चमभिगच्छति तर्हि शाकविक्रेता **अनुज्ञापत्रात्** वञ्चितः भवति ।	
२)	पर्यावरणरक्षणार्थं **प्लास्टिकस्यूतानाम्** उपयोगः न करणीयः ।	
(ii)	पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत । **यदि ग्राहकाः विक्रेयवस्तुविषये सन्तुष्टाः न भवन्ति तर्हि ग्राहकन्यायालयं गन्तुं ग्राहकाणाम् अधिकारः ।**	१
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा योग्यं वा अयोग्यमिति लिखत । ग्राहकहिताय ग्राहकसुखाय ग्राहकमञ्चः स्थापितः । - **योग्यम् ।**	१
२.	**पृथक्करणम् । स्तम्भपूरणम् ।**	२

वैधाचारः	अवैधाचारः
अनुज्ञापत्रम्	**त्रुटिता तुला**
ISI परिमाणानि	**प्लास्टिकस्यूतः**

उ.१ **क) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **शब्दज्ञानम् ।(केऽपि २ कृती कुरुत ।)**

(i) भिन्नार्थकशब्दाः । १

जीवनं नाम जलम्, आयुः ।

a) जीवनं स्वकर्माधिष्ठितम् अस्ति । अस्मिन् वाक्ये जीवनं नाम **आयुः ।**

b) अहं तु जीवनदाता अस्मि । अस्मिन् वाक्ये जीवनं नाम **जलम् ।**

(ii) विशेषण - विशेष्य - अन्वितिः । (मेलनं कुरुत ।) १

१) गङ्गा - **पापक्षालनकर्त्री ।**

२) सागरः - **जलग्राहकः ।**

३) मेघः - **जीवनदाता ।**

४) यात्री - **प्रशान्तमनाः ।**

(iii) गद्यांशात् चित्वा सम्बोधन विभक्तेः द्वौ शब्दौ लिखत । १

यात्रिन्, सागर, मेघ ।

२. **पृथक्करणम् ।**

यथाक्रमं घटनाः लिखत ।

(i) मानवाः नद्यां पापं क्षालयन्ति ।

(ii) नदी सागरे पापजलम् उत्सृजति ।

(iii) सागरजलस्यं बाष्पं भवति ।

(iv) मेघः जलं गृहशिखरे वर्षति ।

द्वितीयः विभागः - पद्यम् ।

उ.२ **अ) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **पृथक्करणम् ।** २

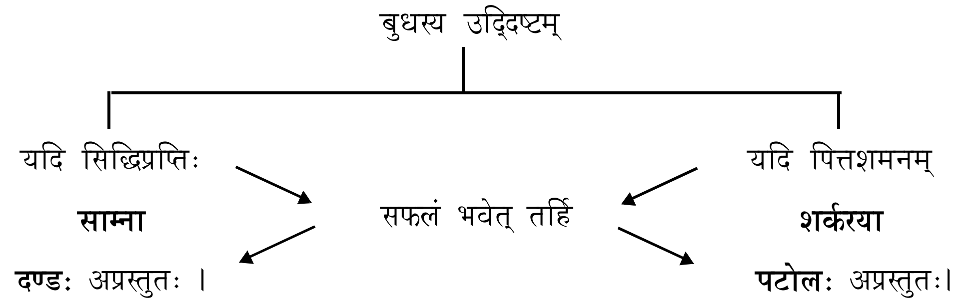

२. 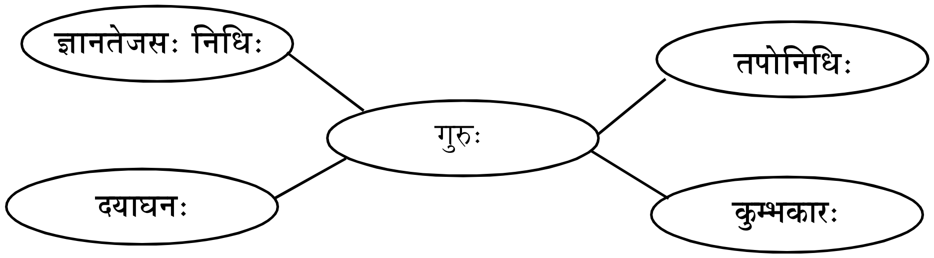

१

उ.२ **ब) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **अवबोधनम् ।**

पूर्णवाक्येन उत्तरत । १

सीननदीतटे जनाः नौकाविहारस्य तटभ्रमैः च महासुखं लभन्ते ।

उ.२ **क) स्मरणम् ।**

सुभाषितं शुद्धं पूर्णं च लिखत । (केवलं १ श्लोकः लेखनीयः ।) २

(i) गुणी **गुणं वेत्ति न वेत्ति निर्गुणः**
बली बलं वेत्ति न वेत्ति निर्बलः ।
पिको वसन्तस्य गुणं, न वायसः
गजश्च सिंहस्य बलं न मूषकः ॥

(ii) शस्त्रैर्हतास्तु **रिपवो न हता भवन्ति**
प्रज्ञाहताश्च नितरां सुहता भवन्ति ।
शस्त्रं निहन्ति पुरुषस्य शरीरमेकम्
प्रज्ञा कुलं च विभवं च यशश्च हन्ति ॥

उ.२ **ड) श्लोकांशान् मेलयत ।** २

(i) तस्मान्नरो वह्निविवर्धनाय - **मुहुर्मुहुर्वारि पिबेदभूरि ।**
(ii) धर्मार्थकाममोक्षाणाम् - **आरोग्यं मूलमुत्तमम् ।**
(iii) उपानहौ च वासश्च - **धृतमन्यैर्न धारयेत् ।**
(iv) अद्रोहः सर्वभूतेषु - **कर्मणा मनसा गिरा ।**

तृतीयः विभागः - व्याकरणम् ।

उ.३ **यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ५ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।)**

अ) **नामसर्वनामपदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

	प्रथमा बहुवचन	तृतीया एकवचन	षष्ठी एकवचन
नाम	**अपहर्तारः**	**कर्मणा**	**मूर्ध्नः**
सर्वनाम	**ताः**	**अनया**	**अस्य**

आ)	**क्रियापदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**	२

द्वितीयः भविष्यकालः	परोक्षः भूतकालः	प्रथमः भूतकालः	वर्तमानकालः	आज्ञार्थः	विध्यर्थः
दास्यामि	**बभूव**	**अगदत्**	**जानाति**	**गृह्णातु**	**भवेत्**

इ)	**समासाः । कोष्ठकपूर्तिं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**	२

	समस्तपदम्	विग्रहः	नाम
(i)	अश्वाधिरूढा	अश्वम् अधिरूढा ।	**द्वितीया तत्पुरुष समास ।**
(ii)	अहर्निशम्	**अहः च निशा च एतयोः समाहारः ।**	समाहार द्वन्द्व समास ।
(iii)	न्यायप्रासादः	**न्यायाय प्रासादः ।**	चतुर्थी तत्पुरुष समास ।
(iv)	सुमार्गः	शोभनः मार्गः	**प्रादि तत्पुरुष समास ।**
(v)	निर्गुणः	निर्गताः गुणाः यस्मात् सः।	**प्रादि बहुव्रीहि समास ।**
(vi)	काशीनगरम्	**काशी नाम नगरम् ।**	कर्मधारय समास ।

ई) **उपपदविभक्तिः ।** २

उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)

(i) कश्चन गोन्दिया - निवासी यात्री एकदा **काशीनगरं** जगाम ।

(ii) जनसमाकुलात् **नगरात्** दूरं गत्वा सः मनःशान्तिमनुभवितुमैच्छत् ।

(iii) पापाचरणं कृत्वा तस्य भारं न **कस्मै** अपि दास्ये ।

(iv) अलं **कोपेन** ।

(v) **छात्राणां** कृते व्यायामः आवश्यकः ।

(vi) नेता **जनेषु** भोजनं वितरति ।

उ) **सन्धिं / सन्धिविग्रहं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

(i)	कूलजश्च	=	**कूलजः** + च ।	(ii)	**दीपेनैकेन**	=	दीपेन + एकेन ।
(iii)	मूर्ध्नोऽस्य	=	**मूर्ध्नः** + अस्य ।	(iv)	घर्षयेद्दन्तम्	=	घर्षयेत् + **दन्तम् ।**
(v)	**तस्मिन्नेव**	=	तस्मिन् + एव ।	(vi)	श्रीरचला	=	श्रीः + **अचला ।**

ऊ) **सङ्ख्यावाचकविशेषणानि । रिक्तस्थानपूर्तिः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

(i) अस्मिन् मार्गे **चत्वारि** पात्राणि सन्ति ।

(ii) ग्रीष्मः **द्वितीयः** ऋतुः ।

(iii) **द्वे** स्त्रियौ स्तः ।

(iv) भाद्रपदमासस्य **चतुर्थ्यां** तिथौ गणेशोत्सवः प्रारभते ।

(v) दिनस्य **द्विवारम्** अहं दुग्धं पिबामि ।

(vi) अस्मिन् वर्षे अहं **त्रिवारं** विदेशं गतः ।

	चतुर्थः विभागः - लेखनकौशल्यम् ।	
उ.४	**अधोनिर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
अ)	**वाक्यनिर्माणम् ।** **कोष्ठकतः शब्दान् चित्वा अर्थसङ्गतानि ४ वाक्यानि लिखत ।** मया काव्यं पठितम् । त्वया पत्रं लिखितम् । तया भोजनं प्रेषितम् । तेन साहसं कृतम् ।	४
आ)	**परिच्छेदपूर्तिः ।** सुनीता अनीता च माधवदासस्य द्वे कन्ये। सुनीतायाः पतिः मालाकारः तथा अनितायाश्च **कुम्भकारः।** एकदा सुनीता पित्रे कथितवती तात, प्रभूतं पर्जन्यः **वर्षतु** इति मे इच्छा येन अस्माकं वनस्पतयः पर्याप्तं जलं प्राप्स्यन्ति । तच्छ्रुत्वा अनीता अवदत्, न, न, तात, अहं तु चण्डातपं कामये येन अस्माकं मृद्घटाः सुरक्षिताः स्युः। उभयोः कामनाम् **आकर्ण्य** माधवदासः तूष्णीं स्थितः। **मनसि** अवदत्, 'अहमत्र किं वदामि?'	४
	** ** ** ** **	